

УДК 159.923:159.942.5

Алла Борисівна НЕУРОВА,
викладач циклової комісії з гуманітарних і природничо-наукових
дисциплін Академії Сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

ДИНАМІКА ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ФАХІВЦІВ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядається емоційна стійкість фахівця з надзвичайних ситуацій в екстремальних умовах професійної діяльності. Виявлено, що її динаміка найбільшою мірою обумовлюється неочікуваним виникненням в екстремальних умовах нових явищ, які носять емоціогенний характер, наявність реальної або уявної загрози життю фахівця, його невпевненість у своїх професійних знаннях, уміннях й навичках, силу прояву в нього негативних емоцій, втому й перевтомою, недостатнім рівнем сформованості громадянських й особистісних якостей та властивостей, недостовірністю інформації та ненадійністю приладового обладнання.

Ключові слова: динаміка емоційної стійкості, екстремальні умови діяльності, фахівець з надзвичайних ситуацій, емоціогенні фактори, страх.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Надзвичайні ситуації – це складні об'єктивні явища, які не лише негативно впливають на здоров'я і працездатність людей, але й містять загрозу їх життю. Для характеристик надзвичайних ситуацій часто вживають такі слова, як складні, незвичайні, ризиковані, небезпечні, загрозливі, емоціогенні, критичні, стресогенні, особливі, аварійні тощо. Але найбільше прижи-

© Неурова А. Б.

№ 4(73)

2 0 1 4

лося слово “екстремальні”. Тому, підкреслюючи особливість, складність, надзвичайність, небезпечність тощо професійної діяльності фахівців з надзвичайних ситуацій, найчастіше ведуть мову про екстремальні умови, в яких їм її приходиться виконувати. Загалом екстремальні умови характеризуються негативними факторами, які є дуже сильними емоціогенними подразниками.

Коли на фахівця з надзвичайних ситуацій впливають психогенні фактори з великим негативним психоенергетичним потенціалом [4, с. 183–188], або меншої сили, але тривалий час, чи він недостатньо підготовлений до професійної діяльності в екстремальних умовах, то, як правило, відбувається порушення його емоційної стійкості. Це у свою чергу спричиняє грубі порушення в послідовності дій, помилки, неточність, несвоєчасність тощо, які можуть призвести не лише до невиконання завдань щодо ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф, а й до каліцтва чи навіть загибелі фахівця з надзвичайних ситуацій. Це може потягнути за собою, по-перше, загибель інших членів аварійно-рятувальної команди, по-друге, тих людей, яких вони прийшли рятувати, по-третє, нові руйнування, вибухи, витoki отруйних речовин тощо. Тому дуже важливо знати динаміку емоційної стійкості фахівця з надзвичайних ситуацій залежно від тривалості його перебування в ній та під впливом емоціогенних чинників різної сили, а на цьому підґрунті розробити адекватні психолого-педагогічні заходи щодо забезпечення його емоційної стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Поведінку суб’єктів діяльності в екстремальних умовах, їх емоційну стійкість вивчала ціла низка дослідників, у тому числі Р. А. Абдурахманов [1], Л. М. Аболін [2], М. М. Козяр [11], Л. Г. Дика [8], А. Л. Злотніков [10], Ф. Е. Василюк [7], В. І. Розов [15] та ін. Вони розглядали окремі її боки, аспекти відповідно до того чи іншого виду професійної діяльності. Проте залишається недостатньо дослідженою динаміка емоційної стійкості фахівця з надзвичайних ситуацій під час його професійної діяльності в екстремальних умовах під впливом емоціогенних факторів різної сили.

Тому **мета статті** полягає у виявленні динаміки емоційної стійкості фахівця з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел діяльності в екстремальних умовах, у тому числі Р. А. Абдурахманова [1], Л. М. Аболіна [2], П. О. Корчемного і О. П. Єлісеєва [12], В. В. Лебедева [14], О. М. Столяренка [16] та ін. свідчить, що фактори екстремальної ситуації більшою мірою негативно впливають на емоційну стійкість суб'єкта діяльності в екстремальних умовах.

Виходячи з положення “людина в ситуації”, О. М. Столяренко виділяє “системно взаємозалежні обставинні, діяльнісні й особистісні екстремальні фактори психогенного ризику” [16, с. 53]. Обставинні, тобто об'єктивні фактори, знаходяться ззовні й не залежать від бажання людини. До екстремальних обставинних факторів психогенного ризику О. М. Столяренко відносить, по-перше, матеріально-обставинні, а саме предмети та явища навколишньої матеріальної дійсності – місце, час, погоду, спорудження, приміщення, техніку, транспорт, події, гул, ревіння, вибухи, жару, холод, сморід, недостачу кисню в повітрі, освітленість, темряву, рельєф місцевості та ін. [16, с. 54]. По-друге, соціально-психологічні фактори, до яких належать професійні, громадянські, національні, моральні тощо [16, с. 57].

Фахівець з надзвичайних ситуацій під час професійної діяльності з початком входження в екстремальну зону переживає, як правило, гострі психічні реакції. Проте це можуть бути не лише негативні емоційні переживання (переляк, страх), але й позитивні (ейфорія, гіпоманіакальність), які або підвищують рухову активність, часто ще неупорядковану, хаотичну, неузгоджену (з порушенням координації), або уповільнюють її. Після таких первинних реакцій настає етап психічної переадаптації, коли фахівець пристосовується до наявних екстремальних умов. Він уже адекватно реагує на дії стрес-факторів, осмислює їх та програмує свою екстремальну діяльність. У цей час відбувається перебудова механізмів психіки (відображення, аналізу, синтезу, реагування, проектування, регулювання та ін.) на нову реальну дійсність і діяльність у ній, а також у цей час актуалізуються мотиви екстремальної діяльності.

Але емоціогенні фактори з великим негативним психоенергетичним потенціалом, які несуть у собі різну імовірність загрози для життя [11, с. 64], часто призводять до емоційних, пізнавальних, вольових і мотиваційних змін, які у свою чергу знижують, іноді досить суттєво, емоційну стійкість фахівця з надзвичайних ситуацій. Власне її зниження спричиняють надмірне хвилювання, дратівливість, нервозність, істеричність, непевність, недовіра, підозрілість, тривога, побоювання невдачі (провалу, програшу, поразки), страх, жах, почуття слабкості, безсилля, приреченості, пригніченості, безнадійності, розпачу та ін. У цьому контексті В. І. Лебедев зауважує, що “постійна присутність загрози для життя обумовлена підвищеним фактором ризику загинути в результаті нещасного випадку, аварії або катастрофи, може викликати різні психічні реакції – від стану тривожності до розвитку неврозів і психозу” [14, с. 111].

Але, коли у фахівця з надзвичайних ситуацій розвинута відповідальність, наявні високі моральні та громадянські якості, мотив щодо досягнення успіху, коли він усвідомлює наслідки своєї діяльності (чи бездіяльності, боягузтва, втечі тощо), то він, активізуючи й підвищуючи психоенергетичний потенціал позитивних утворень, певним чином переборює негативні, таким чином, стабілізуючи емоційну стійкість.

На думку М. Й. Варія, під час діяльності в екстремальних умовах у фахівця з надзвичайних ситуацій змінюється режим функціонування психіки [5]. Ця зміна залежить від сили впливу на неї емоціогенних факторів екстремальних умов. З цього приводу М. Й. Варій пояснює, що з моменту входження в зону екстремальної ситуації під впливом екстремальних факторів у фахівця з надзвичайних ситуацій відбувається дезорганізація функціонування психічних процесів, а далі псі-програми поведінки й діяльності, передусім, на свідомому і підсвідомому рівнях психіки. Це відбувається внаслідок появи у психіці різного психічного з негативним психоенергетичним потенціалом [4, с. 183–188]. Таким різним психічним для фахівця з надзвичайних ситуацій є негативні емоції, у тому числі тривога, емоційне напруження, страх, паніка тощо, а також мотив збереження життя за будь-яких умов, безвідповідальність, нерішучість, недисциплінованість, боягузтво, втома тощо.

М. Й. Варій пише: “Власне психоенергія містить у собі дві складові: інформаційну та енергетичну. У випадку екстремальної ситуації інформаційна складова містить відомості про загрозу життю, каліцтва чи спричинення іншої шкоди здоров’ю, а енергетична складова відображає величину психоенергетичного потенціалу, тобто наскільки загрозовою уявляється ця ситуація фахівцю з НС і як він її переживає” [5, с. 183–188].

Для фахівця з надзвичайних ситуацій професійна діяльність в екстремальних умовах є завжди непередбачуваною, не прогнозованою, малоінформативною, такою, що містить у собі ризик для його життя. Реально вона здійснюється під впливом на нього значного робочого екстремального навантаження, успішність подолання якого залежить також від рівня його емоційної стійкості. Робоче навантаження на суб’єкта діяльності в екстремальних умовах, приміром, В. О. Бодров і В. Я. Орлов [3] визначають як силу впливу на нього сукупності факторів екстремальної діяльності, які відображають зміст (складність) та умови виконання конкретних завдань, співвіднесених з його можливостями (здібностями) реалізувати висунуті вимоги. Таке робоче навантаження складається із фізичного, розумового, психофізіологічного і психічного.

В. І. Лебедев виділяє дві форми реакції на високу ймовірність загрози для життя: стан ажитації та короткотривалий ступор. Ці явища він відносить до афективних форм поведінки, оскільки короточасний ступор в умовах загрози для життя часто характеризується раптовим оціпінням, але при цьому зберігається інтелектуальна діяльність, а “при ажитаційному стані у відповідь на подразники, котрі сигналізують про небезпеку для життя, на перший план виступає неспокій, тривога” [14, с. 120]. Далі автор пояснює: “Збудження виражається головним чином у неспокої, у можливості виконувати лише прості автоматизовані акти під впливом випадкових подразників, які попали в поле зору. Мисленеві процеси при цьому уповільнюються. Порушується здатність розуміти складні відносини між явищами, оскільки вона вимагає суджень та умовиводів. У людини виникає почуття пустоти в голові, спостерігається відсутність думок. Появляються вегетативні порушення у вигляді блідості, збільшення серцебиття, поверхневого дихання, пітливості, тремтіння рук та ін.” [14, с. 120].

Фахівцям з надзвичайних ситуацій, в яких порушена емоційна стійкість, важко зосередитися на конкретному завданні, бачити особливості екстремальної ситуації, тенденції її зміни й приймати адекватні рішення, виявляти самоконтроль, правильно оцінювати свої сили тощо.

У випадку, коли фахівець з надзвичайних ситуацій очікує чи то команди на певні дії, чи то додаткову, як на його думку, достовірну й необхідну інформацію, чи то у нього відмовило приладове устаткування, чи то він виявив помилкову інформацію і т. д., то, як справедливо зазначають М. І. Д'яченко, Л. О. Кандибович і В. О. Пономаренко [9], у нього також виникає велике навантаження на психіку і нервову систему, що може викликати втому чи перевтому – фізичну, розумову та емоційну. Таке перевантаження може виявитися в розладах, які порушують емоційну стійкість фахівців з надзвичайних ситуацій, а саме: а) розладі інтелектуальної, емоційної й моторної сфери, що погіршує розумову діяльність, знижує пам'ять, швидкість розумових операцій, орієнтування, настрої і самопочуття (у таких випадках з'являється байдужість та апатія, ослаблення точності й координованості рухів і т. ін.); б) розладі уваги й сенсорної сфери; в) ослабленні волі та появи почуття фізичної пригніченості, втоми тощо, на що вказують Р. А. Абдурахманов [1], В. В. Лебедев [14] та ін.

Особливим фактором зниження емоційної стійкості фахівців з надзвичайних ситуацій є стан втоми і перевтоми. Так, при компенсаторній втомі ефективність і надійність фахівців з надзвичайних ситуацій не погіршується, а при гострій – порушується незначно. Проте при хронічній втомі та перевтомі ситуація змінюється. У фахівців з надзвичайних ситуацій при перевтомі часто виникають грубі помилки в раніше освоєних діях, які значно підвищують ймовірність загрози для їх життя. В основі цих порушень лежать зміни робочої, поведінкової та емоційної активності. Значно порушуються швидкість і точність сприйняття приладової й не інструментальної інформації, знижується увага, спотворюється відчуття часу, порушується просторова орієнтація, виникають ілюзії тощо. Як наслідок – з'являються загальна скутість і напруженість, які знижують емоційну стійкість. У таких станах у фахівця з надзвичайних ситуацій з'являються почуття непевності, слабкості, байдужості, бажання

якнайшвидше завершити роботу або якимось-чином уникнути її. Крім цього, спостерігається втрата ним обачності, пильності, зниження його здатності переносити великі робочі екстремальні навантаження. Разом з цим при втомі чи перевтомі спостерігається розлад функції уваги, який полягає в зниженні її стійкості й швидкості переключення, порушенні концентрації, звуженні обсягу. Значно погіршується функціонування оперативної пам'яті, сповільнюються розумові процеси, страждає функція прогнозування, передбачення ситуації. Виявляється зниження вольових зусиль, втрачається витримка, самоконтроль, а значить значно знижується емоційна стійкість.

Фактори екстремальних ситуацій призводять і до виникнення у фахівців з надзвичайних ситуацій різних психічних станів, які досліджені у цілій низці праць, а саме М. Й. Варія [6], Ф. Є. Василюка [7]. Л. В. Куликова [13], Л. П. Чернової [17] та ін. Ці психічні стани поділяються на конструктивні та деструктивні. Типовими психічними станами, які виникають в екстремальних ситуаціях, є психологічне оглушення, підсвідомий автоматизм, фрустрація тощо. Наприклад, стан психологічного оглушення ускладнює функціонування свідомості фахівця з надзвичайних ситуацій при збереженні ним основ свідомого контролю й регуляції поведінки і дій. Стан підсвідомого автоматизму відображає втрату фахівцем з надзвичайних ситуацій свідомого контролю за своїм станом, поведінкою і діями в екстремальних ситуаціях. Тому їх регуляція опускається на підсвідомий рівень. У випадку відсутності таких базових основ регуляції поведінки в конкретного фахівця з надзвичайних ситуацій, він найімовірніше переживатиме фрустраційний стан. Власне на фрустрацію реакція фахівця з надзвичайних ситуацій може бути як позитивною (підвищення активності, пошук нетрадиційних способів подолання перешкоди та ін.), так і негативною (агресія, регресія, фіксація, відмова, негативізм тощо). Як правило, найхарактернішими переживаннями фахівця з надзвичайних ситуацій при фрустрації є почуття "катастрофи надій", розчарування, розгубленість, розпач, безвихідь, роздратування, гнів, величезне напруження, пошук виходу із становища, яке склалося, та ін. Фрустрація часто руйнує діяльність і може виявитися у формах агресії, а саме люті чи злості, які спрямовані на когось чи на щось. Вона також виявляється

у вигляді “зривів” своєї незадоволеності на когось чи на чомусь (реакції “загнаного в кут”), образи, лайки тощо. Буває, що фрустрація спонукає до безоглядної сміливості (“сміливості приреченого”). Крім цього, вона може призвести до відмовлення, усвідомленого або вимушеного переходу до інших форм реагування на ситуацію, а саме відходу у власні переживання, симуляції, порятунку втечею, переходу на загальмовану чи істеричну поведінку тощо. Разом з цим бувають випадки, коли стан фрустрації, розуміння безвихідності призводить окремих фахівців з надзвичайних ситуацій до парадоксального спокою, служить причиною надзвичайної сміливості.

Важливими емоціями, які суттєво змінюють емоційну стійкість фахівця з надзвичайних ситуацій, є афекти. Власне афекти – це сильні, бурхливі емоції вибухового характеру, які супроводжуються інтенсивними рухами. Вони суттєво знижують потенціал емоційної стійкості фахівців з надзвичайних ситуацій, а також можуть спричинити їх емоційну нестійкість.

Частим явищем для екстремальних ситуацій є страх, оскільки він відображає переживання фахівцями з надзвичайних ситуацій небезпеки. Крайнім ступенем страху виступає жах, який буквально може його паралізувати й спричинити важкі психічні травми. Власне страх не є однозначно негативною емоцією на фактори екстремальної ситуації. Він може викликати й позитивні зміни, як підвищення активності та інтенсифікацію компонентів емоційної стійкості – мотиваційних, пізнавальних і вольових, актуалізацію й домінування головних особистісних якостей тощо.

В екстремальних ситуаціях може виникнути і паніка. Вона трактується як жах, який виник внаслідок переживання уявної або реальної загрози для життя, що спричиняє неусвідомлювану втечу від неї. Фактори екстремальної ситуації, особливо 2–1 категорій (з високою імовірністю загрози для життя) можуть викликати в частини фахівців з надзвичайних ситуацій і хворобливі порушення психічної діяльності, такі як: пограничні психічні стани, психогенії, реактивні психічні стани і неврози. Реактивні психічні стани (психогенні, реактивні, гострі психози) розуміються як функціональні психічні розлади, які виникли в короткочасній

психотравмуючій ситуації. Неврози становлять собою стійкі психічні розлади, які виникають, як правило, у результаті тривалих надмірних психічних навантажень.

Висновки. Отже, емоційна стійкість фахівця з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф залежить від сили впливу на нього емоціогенних факторів, тривалості його перебування в екстремальній ситуації, а також його якостей, психологічної та спеціальної підготовленості. Найбільшою мірою її динаміка обумовлюється неочікуваним виникненням в екстремальних умовах нових явищ, які носять сильний емоціогенний характер, наявністю реальної або уявної загрози життю фахівця, його невпевненістю у своїх професійних знаннях, уміннях і навичках, силою вияву в нього негативних емоцій, втоми й перевтоми, недостатнім рівнем сформованості громадянських й особистісних якостей та властивостей, недостовірністю інформації, ненадійністю приладового обладнання тощо.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є більш глибоке вивчення зміни емоційної стійкості фахівця з надзвичайних ситуацій під впливом його невпевненості у своїх професійних знаннях, уміннях і навичках, недостатнього рівня сформованості громадянських й особистісних якостей та властивостей, ненадійності приладового обладнання тощо.

Список використаної літератури

1. Абдурахманов Р. А. Стрессовые состояния в боевой обстановке и их психологические последствия/ Р. А. Абдурахманов // Мир психологии. – 1998. – № 2. – С. 85–95.
2. Аболин Л. М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека / Л. М. Аболин. – Казань : Издательство Казанского университета, 1987. – 261 с.
3. Бодров В. А. Психология и надежность: человек в системах управления техникой / В. А. Бодров, В. Я. Орлов. – М. : Ин-т психол. РАН, 1998. – 398 с.
4. Варій М. Й. Енергетична концепція психіки і психічного : монографія / М. Й. Варій. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 318 с.

5. Варій М. Й. Особливості функціонування психіки людини в екстремальних умовах професійної діяльності / М. Й. Варій // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю ["Особистість в екстремальних умовах"] (Львів, 7–8 листопада 2013 р.). – [в 2 ч.]. – Ч. 1. – Львів : ЛДУ БЖД, 2013. – С. 3–6.
6. Варій М. Й. Психічні стани військовослужбовців у ході військової діяльності / М. Й. Варій // Військова психологія і педагогіка : навч. посіб. / [за заг. ред. М. Й. Варія]. – Львів : Сполом, 2003. – С. 199–244.
7. Василюк Ф. Е. Проблема критической ситуации / Ф. Е. Василюк // Психология экстремальных ситуаций : хрестоматія / [сост. А. Е. Тарас, К. В. Сельченко]. – М. : АСТ; Мн. : Харвест, 2004. – С. 39–59.
8. Дикая Л. Г. Становление новой системы психической регуляции в экстремальных условиях деятельности / Л. Г. Дикая // Принцип системности в психологических исследованиях. – М. : Наука, 1990. – С. 103–114.
9. Дьяченко М. И. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. Психологический аспект / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович, В. А. Пономаренко. – Минск : БГУ, 1985. – 206 с.
10. Злотников А. Л. Особенности эмоциональной устойчивости курсантов в процессе первичной военно-профессиональной подготовки: дисс. канд. психол. наук : 19.00.09 / Андрей Львович Злотников. – Харьков, 2004.
11. Козяр М. М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях : монографія / М. М. Козяр. – Львів : Сполом, 2004. – 376 с.
12. Корчемный П. А. Психологическая устойчивость в чрезвычайных ситуациях : курс лекций / П. А. Корчемный, А. П. Елисеев. – Часть I. – С. 153–164.
13. Куликов Л. В. Психогигиена личности. Вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики : учебное пособие / Л. В. Куликов. – СПб. : Питер, 2004. – 464 с.
14. Лебедев В. Личность в экстремальных условиях / В. Лебедев // Психология экстремальных ситуаций : хрестоматія [сост. А. Е. Тарас, К. В. Сельченко]. – М. : АСТ; Мн. : Харвест, 2004. – С. 84–134.
15. Розов В. И. Психология экстремальных ситуаций: адаптивность к стрессу и психологическое обеспечение : научно-практическое пособие / В. И. Розов. – К. : КНТ: Саммит-Книга, 2012. – 480 с.
16. Столяренко А. М. Экстремальная психопедагогика : учебное пособие для вузов / А. М. Столяренко. – Москва : ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 607 с.
17. Чернова Л. П. Вплив екстремальних ситуацій на психологічну стійкість людини в процесі професійної діяльності / Л. П. Чернова // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / [ред. кол.: Б. І. Холод (головний редактор), О. Я.

Савченко, О. І. Ляшенко, А. М. Федяєва та ін.]. – К. : НМЦВО, 2000. – Вип. 27. – С. 4–50.

Рецензент – доктор психологічних наук, професор Варій М. Й.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2014.

Неурова А. Б. Динамика эмоциональной устойчивости специалистов по чрезвычайным ситуациям в экстремальных условиях профессиональной деятельности

Рассматривается эмоциональная устойчивость специалиста по чрезвычайным ситуациям в экстремальных условиях профессиональной деятельности. Обнаружено, что ее динамика в наибольшей степени обуславливается неожиданным возникновением в экстремальных условиях новых явлений, которые носят эмоциогенный характер, наличием реальной или мнимой угрозы жизни специалиста, его неуверенностью в своих профессиональных знаниях, умениях и навыках, силой проявления у него негативных эмоций, усталостью и переутомлением, недостаточным уровнем сформированности гражданских и личностных качеств и свойств, недостоверностью информации и ненадежностью приборного оборудования.

Ключевые слова: динамика эмоциональной устойчивости, экстремальные условия деятельности, специалист по чрезвычайным ситуациям, эмоциогенные факторы, страх.

Neurova A. B. Dynamics of emotional stability specialists in emergency situations in the extreme conditions of professional activity

Emotional stability is considered a specialist in emergency situations in the extreme conditions of professional activity. It is found that its dynamics is determined by unexpected appearance in the extreme conditions of the new phenomena that are of the nature of the emotion, there is a real or perceived threat to life specialist, his lack of confidence in their professional knowledge and skills, by power of expression of his negative emotions, fatigue and overfatigue, in sufficient level of development of civil and personal qualities and properties, unreliability of information and unreliable of equipment.

Emergencies are complex objective phenomena not only influencing negatively the health and working capacity of people but also jeopardizing

their life. To characterize emergencies very frequently such words as difficult, unusual, risky, dangerous, threatening, emotive, critical, stressful, special, etc. are used. But the most naturalized word is “extreme”. Therefore, underlining the specialty, difficultness, emergency, danger, etc. of professional activity of emergency specialists, the extreme conditions of their work are most discussed. Generally, extreme conditions are characterized by negative factors constituting very strong emotive stimuli.

When the emergency specialist is influenced by the psychogenous factors with a huge negative psycho-energetic potential or with the smaller effect but for a longer period of time, if he is not prepared enough for professional activity in extreme conditions, as a rule, his emotional stability is infringed. This in its turn causes serious violations in the actions sequence, mistakes, inaccuracy, untimeliness, etc., which may cause not only the non-fulfillment of tasks as to the liquidation of consequences of natural, ecological, technical, and technological emergencies and disasters, but also to the permanent injuries or even death of emergency specialist, which may result first of all in the death of the other members of the rescue team, secondly, those people whom they came to rescue, thirdly, new destructions, explosions, toxic leaks, etc. Therefore, it is very important to know the dynamic of emergency specialist’s emotional stability depending upon the duration of his being in such situation and under the influence of emotive factors of various intensity and on this basis develop adequate psychological and pedagogical steps as to the his emotional stability insurance.

Thus, emotional stability of emergency specialist during the liquidation of the consequences of natural, ecological, technical, and technological emergencies and disasters depends upon the intensity of the emotive factors influence, duration of his being in the extreme situation, and his qualities, psychological and special readiness. Its dynamics is mostly caused by some unexpected appearance of new phenomena of strong emotive nature, real or imaginative threat to the life of specialist, his uncertainty about his professionalism, knowledge, skills, intensity of its reflection in his negative emotions, fatigue, and over-fatigue, insufficient level of maturity of civil and personal qualities, unreliability of information, equipment, etc.

Keywords: *dynamics of emotional stability, extreme conditions of activity, a specialist in emergency, emotiogenic factors, fear.*